EURO&TALOUS

SUOMEN PANKIN AJANKOHTAISIA ARTIKKELEITA TALOUDESTA

Sisältö

Tavoitteista toimiin 3

JULKISEN TALOUDEN ARVIO, JOULUKUU 2025

Tavoitteista toimiin

Tänään – Julkisen talouden arvio – Suomen talous

Julkisen talouden velkaantuminen jatkuu edelleen tulevina vuosina. Julkisen talouden hoitoa raamittava laki ja EU:n finanssipolitiikan säännöt ohjaavat päätöksentekijöitä talouden tasapainottamisessa tulevina vuosina, mutta menopaineet vaikeuttavat tehtävää vaimean talouskasvun oloissa. Pitkäjänteinen työ tuottaa tuloksia, jos tavoitteita edistetään määrätietoisin toimin ja talouden kasvuedellytyksiä vahvistaen.

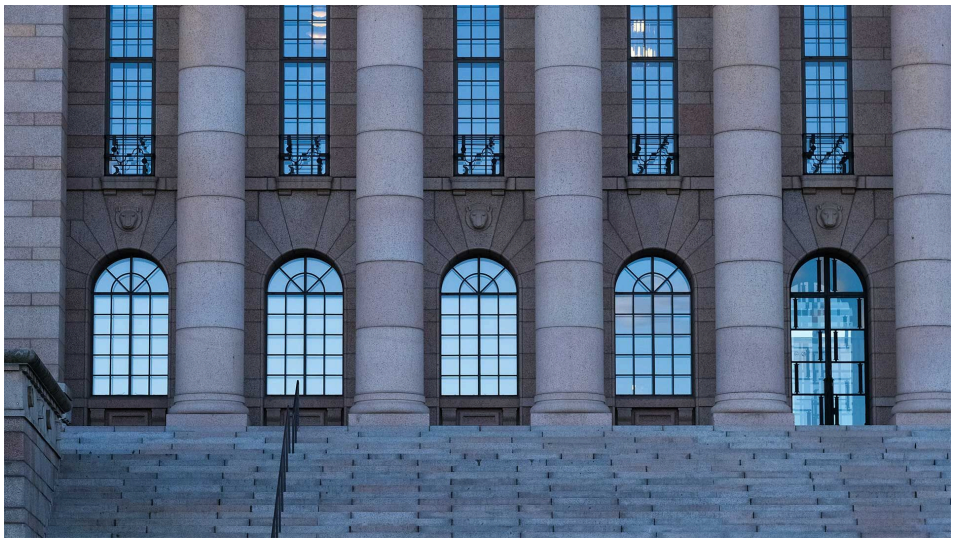

Julkisen talouden tila ja näkymät

Julkisen velan kasvu jatkuu edelleen. Julkinen velka suhteessa BKT:hen on kasvamassa vuonna 2025 jo toista vuotta peräkkäin yli 5 prosenttiyksikköä. Suomen Pankin ennusteen mukaan velkasuhde kasvaa vuoden 2025 lopun 88 prosentista 5 prosenttiyksikköä vuoden 2028 loppuun mennessä. Velkasuhteen kasvua nopeuttivat vuonna 2025 erityisesti kertaluonteiset tekijät ja heikko BKT:n kehitys. Negatiivisen perusjäämän[1] vaikutus kasvaa jälleen 2026, ja yhdessä lisääntyvien korkomenojen kanssa se kasvattaa velkasuhdetta 1–2 prosenttiyksikköä vuosittain vuosina 2026–2028.

1. Perusjäämä on rahoitusasema ilman korkomenoja.

Valtion rahamääräinen velka suhteutettuna BKT:hen kasvaa ennustevuosina suuremmaksi kuin 1990-luvun laman aikaan. Valtionvelka kasvaa 66,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2025, kun vuonna 1996 se oli suurimmillaan 64,8 %, ja edelleen yli 71 prosenttiin vuonna 2028. Lisäksi kuntien ja kuntayhtymien velat ovat kasvaneet 1990-luvun puolivälistä huomattavasti: tilinpäätösten mukainen velka suhteessa BKT:hen on 2,5-kertaistunut 2000-luvulla ja EU-yhteyksissä tarkasteltava paikallishallinnon EDP-velka[2] on 14 % suhteessa BKT:hen. Alijäämien kattamisvelvoite ei ole estänyt kuntien velkaantumista, koska investoinnit ovat olleet systemaattisesti poistoja suuremmat.

Kokonaisuudessaan julkinen EDP-velka kasvaa yli 90 prosenttiin suhteessa BKT:hen jo vuonna 2026. ARA-korkotukilainavastuut kasvattavat tilastoitua julkista EDP-velkaa tällä hetkellä noin 7 prosenttiyksikköä, mutta ne eivät muuta kuvaa velan kehityssuunnasta. Vuoteen 2028 mennessä velkasuhde kasvaa 93 prosenttiin (kuvio 1).

Kuvio 1.

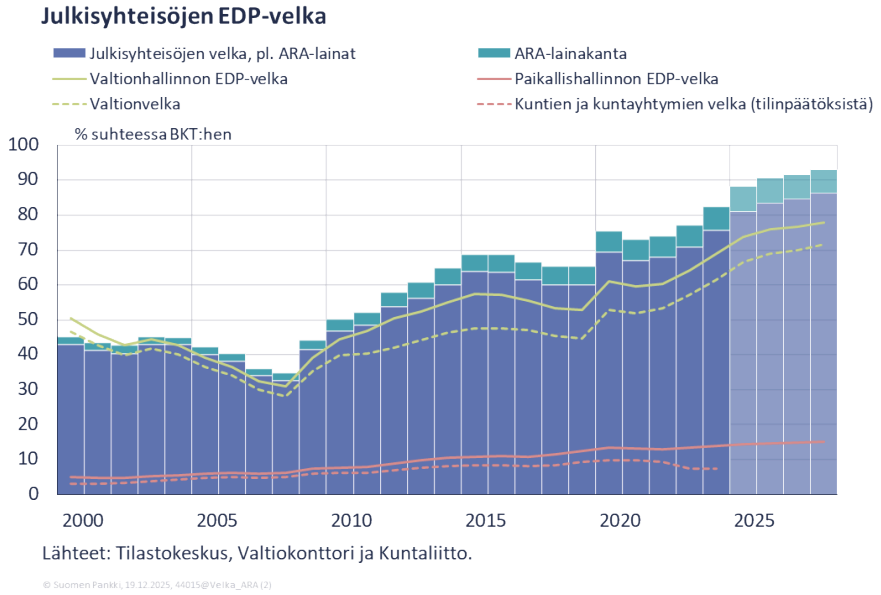

Julkista velkasuhdetta kasvattavat tulevina vuosina valtion ja paikallishallinnon suuret perusalijäämät ja lisääntyvät korkomenot, jotka on rahoitettava uudella velalla. Työeläkelaitosten rahoitusasema on tärkeää erottaa eteenpäin katsovasta velkaa kerryttäviä julkisyhteisöjä koskevasta velkakestävyysanalyysistä, koska eläkelaitosten ylijäämiä ei voi käyttää velan lyhentämiseen, vaikka ne lasketaan mukaan julkisyhteisöt-sektorin rahoitusasemaan. Sen sijaan esim. ARA-lainakannan kehitystä ei oteta velkadynamiikkaan liittyvissä keskipitkän ja pitkän aikavälin skenaarioissa huomioon. Nimellisen BKT:n kasvu jarruttaa velkasuhteen kasvua myös vuosina 2025–2028 (kuvio 2).

2. EDP-velka eroaa käsitteellisesti valtion osalta Valtiokonttorin julkaisemasta valtionvelasta. Valtion EDP-velkaan luetaan mukaan lisäksi väliaikaisen rahoitusvakausvälineen ERVV:n myöntämät lainat avunsaajamaille, johdannaissopimuksiin liittyvät saadut käteisvakuustalletukset, ydinjätehuoltorahaston pääoma, valtion elinkaarihankkeiden investoinneista syntyneet velat, kierrossa olevat kolikot ja EU-komission talletukset. Valtion- ja paikallishallinnon EDP-velkaan sisältyy nykyään myös ARA-korkotukilainat. (Lähde: Tilastokeskus.)

Kuvio 2.

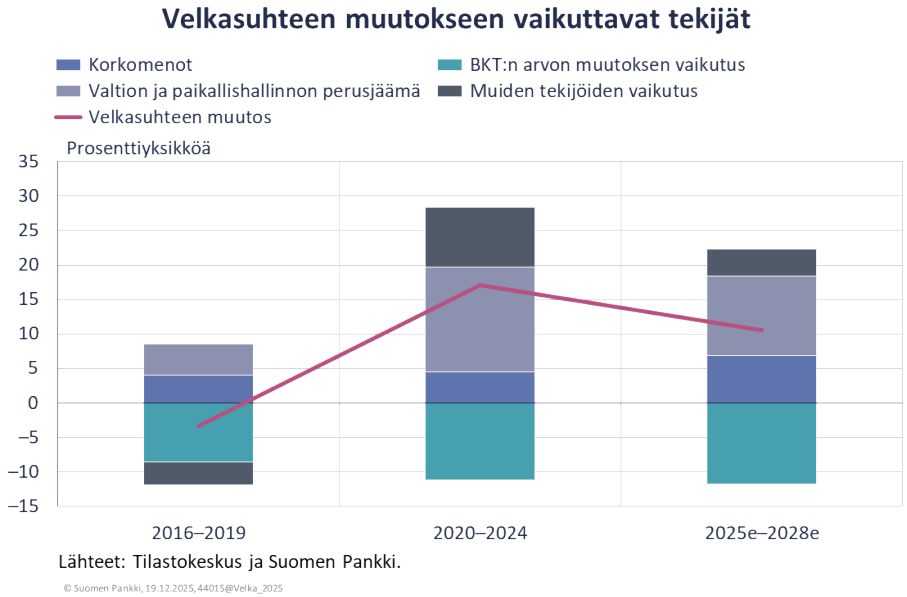

Toistaiseksi Suomen julkisella velalla on vielä hyvä luottoluokitus, vaikka kesällä 2025 luottoluokittaja Fitch laski Suomen luokitusta kolmanneksi parhaalle tasolle AA. Velan määrän kasvu suhteessa BKT:hen lisää kuitenkin rahoituksen hankintaan liittyviä riskejä etenkin laajemmassa markkinaturbulenssissa. Valtion vuotuinen bruttorahoitustarve on tällä hetkellä noin 15 % suhteessa BKT:hen, kun kehittyneiden talouksien velkakestävyysanalyyseissa riskirajana pidetään 20:tä prosenttia. Kun mukaan luetaan Kuntarahoituksen vuotuinen lainanotto, julkinen bruttorahoitustarve kasvaa jo 18 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Lisäksi valtiolla on eurooppalaisittain verrattain suuret ehdolliset vastuut, jotka kumpuavat mm. vientiluottojen valtiontakuusta. Kansainvälisten instituutioiden velkakestävyysanalyysit ottavat huomioon myös nämä ja laajasti muitakin velkakestävyyteen liittyviä indikaattoreita.

Julkisen velkasuhteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

BKT:hen suhteutetun julkisen velan muutoksen taustalla olevat tekijät voidaan tiivistää neljään muuttujaan. Muutos riippuu BKT:n kasvusta, velan implisiittisestä korosta, BKT:hen suhteutetusta perusjäämästä ja ns. varanto-virtakorjauksesta.[3]

Implisiittinen korko saadaan jakamalla korkomenot velkakannalla. Perusjäämä tarkoittaa nettoluotonantoa ilman korkomenoja.

Kahdesta tekijästä voidaan yhdistää korko-kasvutekijä, jolloin velkasuhteen muutos riippuu kolmesta muuttujasta. Korko-kasvutekijä kuvaa implisiittisen koron ja talouskasvun suhdetta: jos korko ylittää kasvuasteen, velkasuhde kasvaa, vaikka perusjäämä olisi tasapainossa. Ja jos kasvu ylittää koron, velkasuhde pienenee ajan myötä.

Perusjäämä suhteessa BKT:hen vaikuttaa suoraan velkasuhteeseen: ylijäämä pienentää velkaa ja alijäämä kasvattaa sitä. Varanto-virtakorjaus huomioi muut tekijät, kuten rahoitusvarojen hankinnan, ajoituserot ja laskennalliset erät, jotka eivät ole kansantalouden tilinpidon menoja tai tuloja mutta jotka vaikuttavat velkaan.

Kuvio 3.

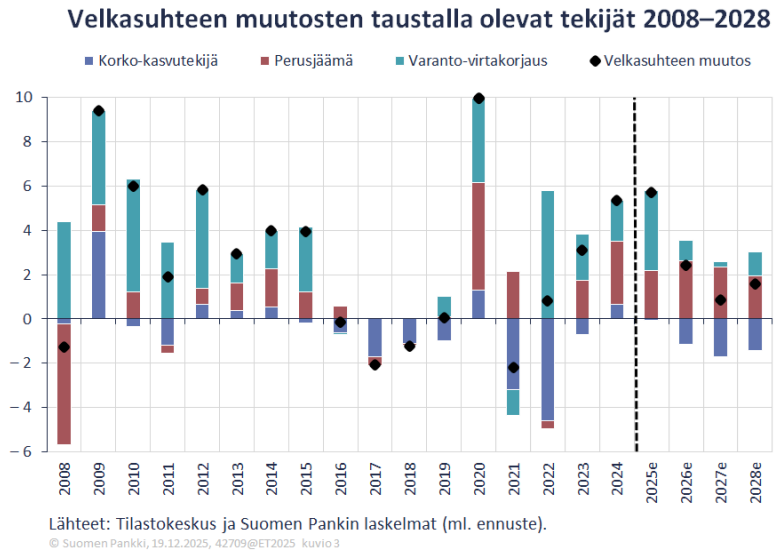

Mustat symbolit osoittavat velkasuhteen vuosittaisen muutoksen. Värilliset pylväät esittävät velkasuhteen muutoksen osatekijät, jotka summautuvat muutokseksi. Ks. alaviite 3.

Korko-kasvutekijä pienensi velkasuhdetta tai hidasti sen kasvua vuosina

3. Julkisyhteisöjen velkasuhteen kehitystä kuvaavat matemaattiset kaavat löytyvät esim. julkaisusta Escolano (2010): A Practical Guide to Public Debt Dynamics, Fiscal Sustainability, and Cyclical Adjustment of Budgetary Aggregates, IMF Technical Notes and Manuals 10/02. (https://www.imf.org/en/publications/tnm/issues/2016/12/31/a-practical-guide-to-public-debt-dynamics-fiscal-sustainability-and-cyclical-adjustment-of-23498).

2010–2011, 2015–2019 ja 2021–2023 (kuvio 3). Suomen Pankin joulukuun 2025 ennusteen mukaan myös vuosina 2025–2028 korko-kasvuerolla on hidastava vaikutus, joskin vuonna 2025 vain niukasti. Implisiittinen korko on yhä alhainen, mutta se nousee vähitellen velkakannan kasvaessa ja uudistuessa korkeampien markkinakorkojen oloissa.

Varanto-virtakorjaus on ollut positiivinen kaikkina muina vuosina paitsi 2016, 2018 ja 2021, jolloin myöskään velkasuhde ei kasvanut. Positiiviset korjaukset ovat olleet suuria, ja ne ovat merkittävästi lisänneet velkasuhteen kasvua. Suuri osa varanto-virtakorjauksista selittyy sosiaaliturvarahastojen, erityisesti työeläkelaitosten, ylijäämällä, joka on vahvistanut koko julkisyhteisöjen perusjäämää ja samalla peittänyt valtion- ja paikallishallinnon alijäämää. Vaikka ylijäämä tuottaa positiivisen korjauksen, vastaava velan kasvu johtuu silti pohjimmiltaan valtion- ja paikallishallinnon perusalijäämästä, jonka vaikutus näkyy siten kahdessa eri tekijässä.

Velkaantuminen on lisääntynyt myös muista syistä. Esimerkiksi vuonna 2020 varanto-virtakorjausta kasvatti valtion kassavarojen kasvu ja vuonna 2022 johdannaissopimuksiin liittyvien annettujen käteisvakuuksien kasvu.

Ajanjaksolla 2008–2024 julkisyhteisöjen nettoluotonanto oli positiivinen vain vuonna 2008. Sen jälkeen perusjäämä ei ole ollut riittävän suuri kattamaan korkomenoja, ja julkinen talous on ollut alijäämäinen yhtäjaksoisesti 16 vuotta. Tänä aikana velkasuhde on kasvanut yli 46 prosenttiyksikköä.

Yksittäisenä vuonna julkisyhteisöjen alijäämäisyys ei automaattisesti tarkoita velkasuhteen kasvua. Mutta kun perusjäämä on ollut negatiivinen, myös velkasuhde on yleensä kasvanut kyseisinä vuosina (kuvio 4). Velkasuhde on keskimäärin myös kasvanut sitä enemmän, mitä negatiivisempi perusjäämä on ollut.

Kuvio 4.

Kuvio esittää perusjäämän ja velkasuhteen muutoksen keskinäisen kehityksen vuosina 2008–2028. Kuvion vaaka-akseli kuvaa julkisyhteisöjen perusjäämää suhteessa BKT:hen ja pystyakseli muutoksen velkasuhteessa vastaavana vuonna.

Pelkkä perusjäämän positiivisuus ei aina ole riittänyt pienentämään velkasuhdetta. Velkasuhde kasvoi perusjäämän ollessa positiivinen vuosina 2011 ja 2022 suuren varanto-virtakorjauksen vuoksi. Ja toisaalta velkasuhde pieneni perusjäämän ollessa negatiivinen vuosina 2016 ja 2021, jolloin korko–kasvutekijä ja varanto-virtakorjaus olivat suotuisia. Viime vuosina varanto-virtakorjausta ovat kasvattaneet mm. hävittäjähankintaan liittyvät ennakkomaksut.

Mistä velkaantuminen johtuu?

Velkaantuminen on johtunut pääosin valtion- ja paikallishallinnon kroonisesta alijäämästä. Vuosina 2016–2024 euromääräisesti eniten kasvanut käypähintainen menoerä oli julkiset kulutusmenot, jotka koostuvat pääosin henkilöstömenoista ja välituotekäytöstä vähennettynä palveluista saaduilla maksuilla (kuvio 5). Kulutusmenot kattoivat lähes puolet julkisten menojen kokonaiskasvusta.

Myös rahamääräiset sosiaalietuudet kasvoivat merkittävästi, ja niiden osuus menojen kasvusta oli runsaan kolmanneksen. Julkiset investoinnit ja muut menot kattoivat kumpikin noin kymmenyksen kokonaismenojen kasvusta, kun taas korkomenojen osuus jäi 2 prosenttiin. Muut menot sisältävät mm. yrityksille, järjestöille ja maatalousyrittäjille maksettavat tukipalkkiot ja tulonsiirrot.

Menolajien kasvuosuudet vuosina 2016–2024 vastaavat pääosin niiden osuutta kokonaismenoista, mutta sosiaalietuudet ovat kasvaneet muita menoja maltillisemmin.

Kuvio 5.

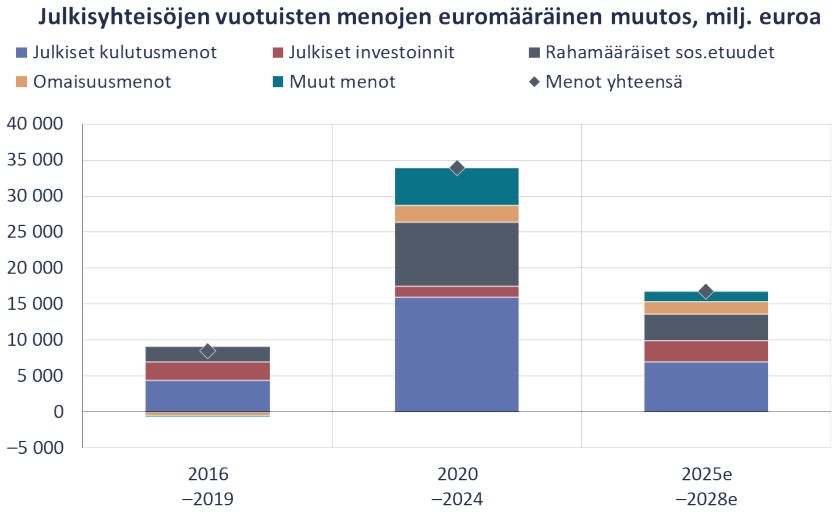

Kuvion esittämät luvut ovat käypähintaisia.
Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.
© Suomen Pankki, 19.12.2025, 42709@ET2025 kuvio 5

Julkiset kulutusmenot ja maksetut sosiaalietuudet ovat kasvaneet väestön ikääntymisen vuoksi. Samalla palkkojen, välituotteiden ja ostopalveluiden hintojen nousu sekä etuuksien indeksisidonnaisuus ovat kasvattaneet menoja vuosittain.

Vuosina 2016–2024 yli 70 % kulutusmenojen lisäyksestä tuli paikallishallinnosta ja noin viidesosa valtionhallinnosta. Hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyminen vuonna 2023 kasvatti julkista kulutusta poikkeuksellisen paljon palkankorotusten ja hintojen nousun sekä muutoskustannusten ja kunnilta siirtyvien menotasojen määrittelyvaikeuksien vuoksi.

Sosiaalietuuksien kasvu vuosina 2016–2024 johtui pääosin työeläkkeistä, joiden indeksikorotukset olivat poikkeuksellisen suuria vuosina 2023–2024 aiemman, kiivaan inflaation vuoksi. Muiden kuin eläke-etuuksien kasvu jäi sen sijaan vähäiseksi. Näihin muihin etuuksiin kohdistuu indeksijäädytyksiä ja muita leikkauksia vuodesta 2024 alkaen.

Menojen kasvua ovat vauhdittaneet väestön ikääntymisen lisäksi alavireiset suhdannevaiheet ja poikkeukselliset kriisit. Koronapandemia lisäsi merkittävästi terveydenhuollon ja työttömyysturvan menoja. Kriisiin reagoitiin myös mittavien yritystukien muodossa, ja tukipalkkiot ja tulonsiirrot ovat jääneet pandemiaa edeltävään aikaan verrattuna suuremmiksi. Venäjän hyökkäystä Ukrainaan seurannut energiakriisi ja inflaatio johtivat väliaikaisiin tukitoimiin kotitalouksille ja yrityksille, ja korkojen nousu kasvatti julkisyhteisöjen korkomenoja.

Menojen kasvu hidastuu vuosina 2025–2028 säästötoimien vuoksi. Vuonna 2025 julkisen kulutuksen määrä supistuu poikkeuksellisen paljon. Vuosien 2026–2028 palkankorotukset pitävät yllä julkisen kulutuksen nimellistä kasvua, vaikka volyymi

pysyy lähes ennallaan. Leikkaukset hillitsevät myös sosiaalietuuksia ja vähentävät tulonsiirtoja kotimaisille järjestöille ja kansainväliseen yhteistyöhön. Julkiset investoinnit puolestaan kasvavat huomattavasti vuodesta 2026 alkaen. Tällöin alkavat suurten puolustushankintojen hävittäjä- ja alustoimitukset.

Julkisista tuloista euromääräisesti eniten kasvanut käypähintainen tulolaji vuosina 2016–2024 oli välittömät eli tuloihin ja varallisuuteen perustuvat verot (kuvio 6). Ne kattoivat vajaan kolmanneksen kokonaistulojen kasvusta. Seuraavaksi suurinta kasvua oli tuotannon ja tuonnin veroissa sekä muissa tuloissa, kummankin osuus oli noin viidenneksen. Tuotannon ja tuonnin verot sisältävät mm. arvonlisäveron ja valmisteverot, ja muut tulot koostuvat pääosin myynti- ja asiakasmaksuista sekä tuotoksesta omaan loppukäyttöön.[4]

Sosiaaliturvamaksut kattoivat kuudenneksen tulojen kasvusta. Vuoden 2024 työttömyysvakuutusmaksun alennus heikensi tulokertymää. Omaisuustulojen osuus kasvusta oli noin kymmenesosa. Kokonaiskasvussa muut tulot olivat yliedustettuina verrattuna niiden osuuteen kokonaistuloista, kun taas välittömät verot sekä tuotannon ja tuonnin verot jäivät jonkin verran aliedustetuiksi.

Kuvio 6.

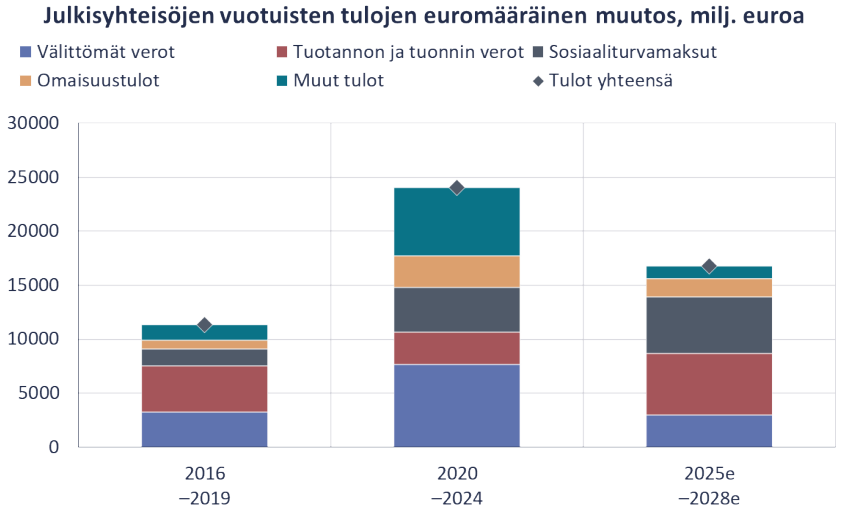

Kuvion esittämät luvut ovat käypähintaisia.
Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.
© Suomen Pankki, 19.12.2025, 42709@ET2025 kuvio 6

Vuosina 2016–2022 noin 60 % välittömien verojen ja yli 90 % tuotannon ja tuonnin verojen kasvusta kohdistui valtiolle, loput kunnille. Vuonna 2023 verotuksen painopistettä siirrettiin kunnilta valtiolle hyvinvointialueiden rahoituksen käynnistyttyä. Työeläkelaitosten saamat sosiaaliturvamaksut kasvoivat vuosina 2016–2024, kun muiden sosiaaliturvarahastojen pienenivät. Puolet julkisyhteisöjen omaisuustulojen kasvusta kohdistui työeläkelaitoksille.

Julkisyhteisöjen käypähintaiset tulot kasvoivat vuosina 2016–2024 yhteensä 35 mrd. ja

4. Tuotos omaan loppukäyttöön tarkoittaa tuotantoa, jota julkisyhteisöt käyttävät itse, esim. omien rakennusten rakentaminen tai tietojärjestelmien kehittäminen.

vastaavat menot 42 mrd. euroa. Pandemiavuonna 2020 verotulot pienenivät hieman, mutta niiden kasvu oli voimakasta vuosina 2021–2022. Tulojen kasvu ei kuitenkaan riittänyt kattamaan menojen nopeaa kasvua, ja alijäämä suhteessa BKT:hen kasvoi (kuvio 7).

Julkisyhteisöjen nettoluotonanto oli lähellä tasapainoa vuosina 2017–2019 ja 2022. Vuoden 2022 jälkeen Ukrainan sota, energiakriisi, inflaatio ja korkojen nousu heikensivät suhdannetta ja kasvattivat jälleen alijäämää. Toisaalta korkojen nousu myös lisäsi korkotuloja julkisyhteisöille. Nettoluotonanto heikkeni lopulta –4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024.

Kuvio 7.

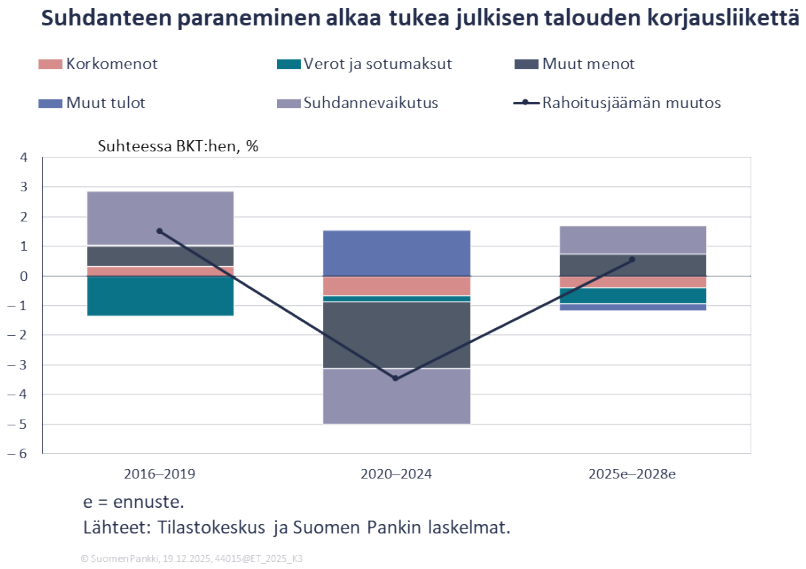

Suomen Pankin joulukuun 2025 ennusteen mukaan heikko suhdanne on pitänyt verotulojen kasvun vaimeana 2025. Maltillinenkin tulojen kasvu riittää kuitenkin pienentämään alijäämää kuluvana vuonna. Vuosina 2026–2027 veronkevennykset rajoittavat välittömien verojen kasvua, mutta yksityisen kulutuksen elpyminen vahvistaa arvonlisäveron kertymää. Omaisuustulojen kasvu hidastuu. Vaikka suhdanteen paraneminen alkaa tukea julkisen talouden korjausliikettä, euromääräinen nettoluotonanto ei juuri kohene vuosina 2027–2028.

Finanssipolitiikan mitoittaminen suhdannetilanteen mukaan vaikeaa

Hallitusohjelmassa vuonna 2023 suunniteltiin julkiseen talouteen runsaan 4 mrd. euron menosopeutustoimia. Näistä tosin vajaa neljännes eli 0,9 mrd. euroa laskettiin saavutettavan hyvinvointialueiden omilla sopeutustoimilla. Toimien vaikutus oli suunniteltu painottumaan vuosille 2024 ja 2027. Sopeutustoimien vastapainoksi hallitus suunnitteli 4,5 mrd. euron kertaluontoisen investointiohjelman, joka oli tarkoitus rahoittaa pääosin valtion omaisuustuloilla.

Hallitus on vuosittain tarkistanut ja täydentänyt finanssipolitiikan toimiaan. Keväällä 2024 hallitus päätti 1,4 mrd. euron lisäsopeutustoimista, jotka painottuivat vuoteen 2025. Edelleen puoliväliriihessä keväällä 2025 hallitus päätti uusista toimista, joiden painopisteenä oli sopeuttamisen sijaan talouskasvun edellytysten vahvistaminen sekä panostukset turvallisuuteen. Syksyn 2025 budjettiriihessä päätettiin vielä noin 1 mrd. euron toimenpiteistä tavoitteena vakauttaa velkasuhde edes vuosiksi 2026–2027.

Hallituksen verotusta koskevat päätökset (JTS 2026–2029 s. 66) ovat kiristäneet verotusta erityisesti vuosina 2024–2025 yleisen arvonlisäverokannan korotuksen vuoksi, mutta seuraavina vuosina veromuutosten suora nettovaikutus kääntyy negatiiviseksi valtiontalouden näkökulmasta. Työn verotuksen kevennykset kahtena tulevana vuotena ja yhteisöveron alentaminen vuonna 2027 vähentävät verotuloja staattisesti tarkasteltuna noin 2 mrd. euroa. Siten koko vaalikaudella veropolitiikka muodostuu hieman julkista tasapainoa heikentäväksi. Julkisiin tuloihin vaikuttavat lisäksi sosiaaliturvamaksujen muutokset, erityisesti työttömyysvakuutusmaksun kevennys vuonna 2024 ja tuleva kiristys vuonna 2026. Kokonaisveroaste päätyy ennusteen perusteella 41,8 prosenttiin vuonna 2027 eli noin prosenttiyksikön pienemmäksi kuin edellisellä vaalikaudella keskimäärin.

Hallituksen toteuttamat julkisen talouden sopeutustoimet ovat tähän saakka kohdistuneet erityisesti vuoteen 2025, jolloin toimien julkista taloutta vahvistava vaikutus oli arviolta 3,6 mrd. euroa eli 1,3 % suhteessa BKT:hen edelliseen vuoteen verrattuna (JTS 2026–2029 s. 126–127). Tulevina vuosina sopeutuksen vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan heikentävät verotusta keventävät toimet sekä vaalikauden jälkeisiin vuosiin ajoitettu puolustusmenojen kasvu.

Finanssipolitiikan mitoitusta, eli missä määrin finanssipolitiikan toimenpiteet vaikuttavat kokonaiskysyntään suhdannetilanteeseen nähden, voidaan arvioida monella tavalla (kuvio 8). Yksi tapa on arvioida julkisyhteisöjen suhdannekorjatun perusrahoitusaseman tasoa tai muutosta. Tällöin jätetään korkomenojen muutokset huomiotta eli tarkastellaan perusjäämää, koska julkisilla korkomenoilla ei ole suoraa vaikutusta kotimaiseen kysyntään. Suhdannekorjatun perusjäämän muutos kertoo siitä impulssista, jonka julkinen talous antaa muuhun talouteen. Toinen vaihtoehto on tarkastella tuloja ja menoja koskevia finanssipoliittisia päätöksiä[5] ja niiden vaikutusta rahoitusasemaan. Kolmannen vaihtoehdon on esitellyt Euroopan komissio, joka tarkastelee finanssipolitiikan mitoitusta nettomenoindikaattorilla[6], jonka kasvuvauhtia verrataan keskipitkän aikavälin (10 vuoden) keskimääräiseen potentiaalisen BKT:n kasvuvauhtiin.

Finanssipolitiikan mitoitus suhdannetilanteeseen ei ollut ihanteellinen vuonna 2025,

5. Tässä tarkastelussa tuloveroasteikkojen indeksitarkistuksia ei luokitella päätöksiksi, koska niiden tarkoitus on estää verotuksen automaattinen kiristyminen hinta- ja palkkatason yleisen nousun myötä. Finanssipoliittinen päätös olisi, jos indeksitarkistusta ei tehtäisi. Tätä periaatetta noudatetaan myös EU:n nettomenoindikaattorin laskennassa.
6. Nettomenoindikaattorilla tarkoitetaan julkisten menojen vuotuista muutosta, kun menoista on vähennetty korkomenot, suhdanneluontoiset työttömyysmenot, EU:n varoin rahoitetut menot ja kansalliset rahoitusosuudet yhdessä EU:n kanssa rahoitettuihin menoihin. Näin lasketusta menoaggregaatista vähennetään vielä julkisia tuloja koskevien päätösten vaikutus.

kun talouskasvu ei vauhdittunut odotetusti, vaan pysähtyi, mutta sopeutustoimet toteutettiin suunnitellusti ja finanssipolitiikka kiristyi. Tulevina vuosina, kun talouskasvun ennakoidaan hiljalleen vahvistuvan, finanssipolitiikka näyttää sen sijaan melko neutraalilta tai keventävältä suhdannekorjatun perusjäämän muutoksilla tarkasteltuna. Finanssipolitiikan päätöksiin perustuvan mittarin tulkinta on muuten samanlainen, mutta vuonna 2026 työttömyysvakuutusmaksun korotus vaikuttaa lievästi kireämpään suuntaan. Toisaalta komission nettomenoindikaattorin perusteella finanssipolitiikka oli puolestaan neutraalia vuonna 2025, mutta kiristyy vuonna 2026. Yksi mittareiden eroihin vaikuttava seikka saattaa olla hävittäjähankinnan ajoitukseen liittyvä oletus. Komission syysennusteessa todennäköisesti vielä oletettiin, että ensimmäisenä luovutettavat hävittäjät olisi kirjattu jo vuoden 2025 julkisiin investointeihin.

Kuvio 8.

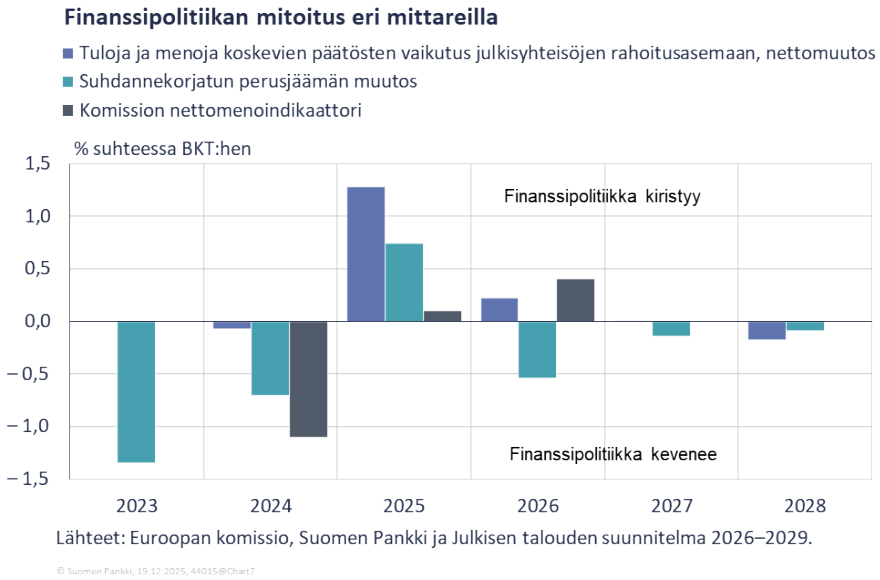

Vaikka suhdannekorjattu perusjäämä on heikentynyt 11 vuotena viimeisten 16 vuoden aikana, se ei tarkoita, etteikö korjaavia toimia olisi tehty. Jos tarkastellaan pelkästään verotukseen ja työttömyysturvaan tehtyjen toimien vaikutusta, ne vahvistivat julkisen talouden rahoitusasemaa merkittävästi jo vuosina 2011–2016, yhteensä arviolta noin 2,7 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Samaan aikaan talous vajosi matalasuhdanteeseen. Velkasuhteen kasvu pysähtyi vasta vuosina 2015–2016, kun sopeutustoimilla vahvistettiin julkista taloutta ja talouskasvu vahvistui. Sen jälkeen velkasuhde hieman pieneni ennen koronapandemiaa.

Nykytilanteeseen peilattuna sopeutustoimien määrätietoinen jatkaminen talouden alkaessa kasvaa tukisi julkisen talouden korjausliikettä. Nyt tilanne on kuitenkin vaikeampi, koska rakenteellinen alijäämä on suurempi kuin aiemmin. Lisäksi 2010-luvulla puolustusmenot suhteessa BKT:hen pienenivät – nyt puolustusmenoja ollaan turvallisuustilanteen vuoksi kasvattamassa.

Puolustusmenojen kasvulle tilaa finanssipolitiikan

sääntöjen poikkeuksella

Julkisen talouden suunnanmuutosta vaikeuttavat puolustuksen vahvistamiseen suunnitellut menolisäykset. Ecofin-neuvosto päätti Euroopan komission ehdotuksesta keväällä 2025 finanssipolitiikan sääntöjen joustoista, jotta puolustusmenojen kasvattaminen olisi mahdollista rikkomatta EU:n finanssipolitiikan sääntöjä. Kaikkiaan 16 EU-maata Suomi mukaan lukien haki kansallisen poikkeuslausekkeen aktivointia, mikä mahdollistaa puolustusmenojen kasvattamisen vuosina 2025–2028 edellyttäen, että velkakestävyys on turvattu. Liikkumavaraa puolustusmenoihin annetaan 1,5 % suhteessa BKT:hen verrattuna puolustusmenojen tasoon vuonna 2021. Komissio tuotti kyseisille maille uudet nettomenourat, joiden laskennassa jätettiin myös huomiotta säännöstön alijäämää ja velkaa koskevat turvalausekkeet (COM(2025) 606 final). Puolustusmenojen kasvulla voitiinkin Suomen osalta selittää kesällä 2025 todettu liiallisen alijäämän riski, koska komissio ennakoi, että alijäämän 3 prosentin ylitys niin vuonna 2025 kuin 2026 on pienempi kuin puolustusmenojen lisäys.

Syksyllä 2025 komission ennuste Suomen julkisen talouden alijäämästä oli jo suurempi eli 4,5 % vuonna 2025 ja 4,0 % vuonna 2026. Näin suurta ylitystä puolustusmenojen muutos vuodesta 2021 ei enää selitä kokonaan, joten komissio suositteli EU:n neuvostolle Suomen asettamista liiallisen alijäämän menettelyyn. Suosituksen (COM(2025) 779 final) perusteella Suomen pitäisi kohentaa rakenteellista perusjäämää 0,5 prosenttiyksikköä vuodessa vuosina 2026 ja 2027. Edelleen vuonna 2028 rakenteellista jäämää (korkomenot mukaan lukien) pitäisi korjata 0,5 prosenttiyksikköä. Tämä sopeutussuositus annetaan menosäännön muodossa (taulukko 1), josta Suomi voi kuitenkin edelleen poiketa puolustusmenopoikkeuksen antaman jouston verran.

Nettomenojen kasvu on komission arvion perusteella pysynyt Suomessa aiemmin annetuissa rajoissa. Suomen Pankin ennusteen perusteella on kuitenkin olemassa riski, että nettomenojen kasvuvauhti ylittää annetut rajat vuosina 2026 ja 2027. Enimmillään nettomenouralta voi poiketa 0,3 prosenttiyksikköä vuodessa tai kumulatiivisesti 0,6 prosenttiyksikköä, joskin poikkeuslausekkeen voimassaolo vaikuttaa tähänkin arvioon.

Taulukko 1.

Nettomenojen kehitys Suomessa vuonna 2024 ja ennusteet vuosille 2025–2028

Nettomenojen kehitys, % suhteessa BKT:hen	2024	2025	2026	2027	2028
Neuvoston hyväksymä nettomenopolku (21.1.2025)	3,7	1,6	1,9	2,6	2,6
Poikkeuslausekkeen huomioiva nettomenojen kasvu (8.7.2025)		2,6	2,7	2,7	2,8
EDP-suositus (12.12.2025)			1,3	1,5	1,8
Nettomenot (VM:n arvio 2.10.2025)	3,5	1,3	1,8		
Nettomenot (komission arvio 25.11.2025)	3,25	1,2	1,8		
Nettomenot SP:n ennusteen pohjalta	3,5	–1,1	3,9	3,0	2,7

Suomen puolustusmenot olivat 1,2 % suhteessa BKT:hen vuonna 2021. Puolustusmenopoikkeus antaa siis tilaa kasvattaa puolustusmenot 2,7 prosenttiin vuoteen 2028 mennessä. Valtiovarainministeriön ennuste puolustusmenojen tasosta vuonna 2026 on 2,1 %. Puolustusmenot tulevat kuitenkin kasvamaan edelleen, joten menojen rahoittaminen on iso haaste myös 4 vuoden poikkeusjakson jälkeen. Suomi on jo aiemmin sitoutunut lisäämään puolustusmenoja siten, että 3 % suhteessa BKT:hen saavutetaan vuonna 2030 (kuvio 9). Kesäkuussa 2025 NATOn jäsenmailleen asettama uusi tavoite on kasvattaa puolustusmenoja 5 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2035 mennessä. Niistä 3,5 % suhteessa BKT:hen kohdennettaisiin suoraan asevoimiin ja muihin sotilaallisiin tarkoituksiin, ja lisäksi 1,5 % suhteessa BKT:hen pitäisi käyttää muihin turvallisuuteen liittyviin investointeihin, kuten infrastruktuuriin ja kyberturvallisuuteen. NATOn tilastointitapaa seuraten Suomen pitäisi käyttää puolustukseen BKT:hen suhteutettuna 2,1 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2021, jos tavoitellaan 3,5 prosentin tasoa.

Kuvio 9.

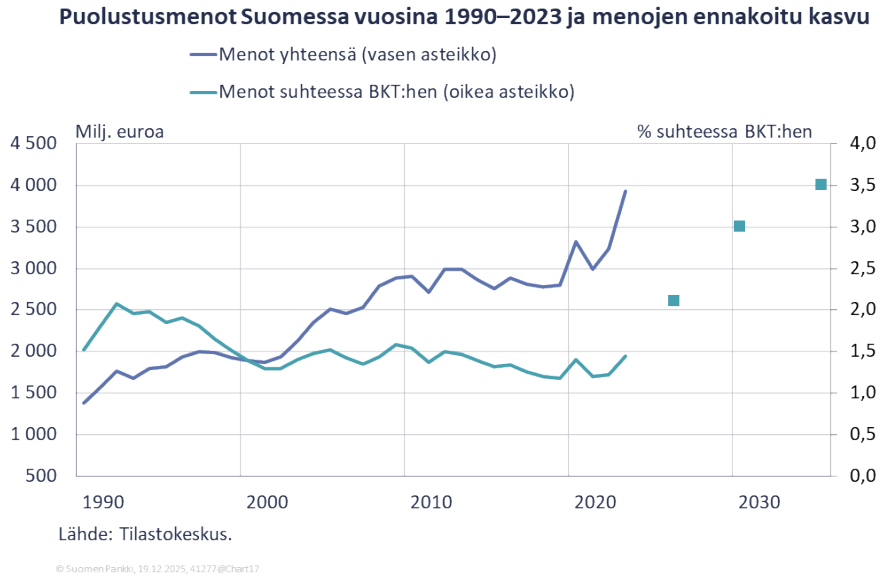

Julkisen velan kestävyys pidemmällä aikavälillä

Suomen julkinen velkasuhde on jo suurempi kuin EU-maiden keskimääräinen velkasuhde ja ylittänee myös euromaiden keskimääräisen velkasuhteen tänä vuonna. Euromaiden julkiset velkasuhteet vaihtelivat maittain 23:sta 154 prosenttiin vuonna 2024, ja Suomen velkasuhde on nykyisellään EU:n ja euroalueen seitsemänneksi suurin. Keskipitkää ja pitkää aikaväliä tarkastelevat velkakestävyysanalyysit osoittavat, että velkaantumistrendin muuttaminen vaatii julkisen talouden merkittävää sopeuttamista annetuilla kasvuennusteilla.

Tällä hetkellä puolustusmenojen kasvattamista, mukaan lukien hävittäjähankintaa, rahoitetaan velalla, mutta pidemmällä aikavälillä menojen kasvattaminen täytyy tehdä vähentämällä julkisia menoja toisaalla tai lisäämällä verotuloja. Julkinen velkasuhde on kasvamassa 118 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä, jos tuloihin tai menoihin vaikuttavia muutoksia ei tehdä ennusteen viimeisen vuoden 2028 jälkeen, mutta oletetaan, että ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu (kuvion 10 perusura). Jos tämän lisäksi puolustusmenoja kasvatetaan 3,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen tasaisesti vuoteen 2035 mennessä eikä muita menoja vähennetä vastaavasti, velkasuhde kasvaisi lähes 130 prosenttiin. Velkasuhde olisi siis yli 10 prosenttiyksikköä suurempi vuonna 2040 perusuraan verrattuna.

Velkakehityksen taittaminen edellyttää merkittävää julkisen talouden sopeuttamista tulevina vuosina. Painelaskelmien valossa noin 10 mrd. euron sopeutus jaettuna tasaisesti alkaen jo vuodesta 2027 vuoteen 2035 riittäisi kääntämään velkasuhteen hitaaseen pienemiseen. Jos puolustusmenoja lisätään vähentämättä muita menoja, sopeutustarve kasvaa suuremmaksi. Näissä laskelmissa ei kuitenkaan huomioida EU:n finanssipolitiikan sääntöjen vaatimuksia sopeutusvauhdista tai kansallisen lainsäädännön vaatimuksia 2030-luvulla.

Kuvio 10.

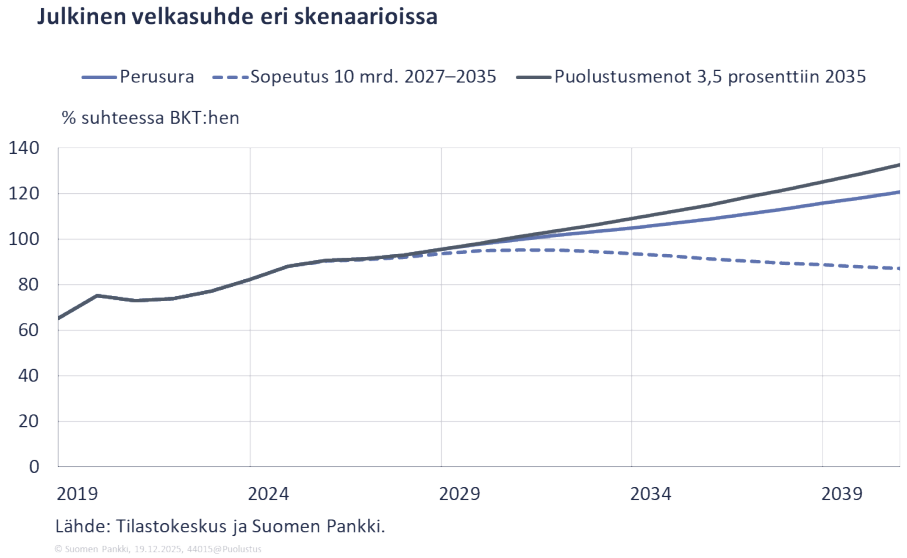

Velkaantumista pitkällä aikavälillä vuoteen 2070 saakka voidaan arvioida painelaskelmien avulla, joissa oletetaan, että väestörakenteen muutoksen kautta syntyvät palvelutarpeet täytetään, mutta muilta osin julkiset tulot ja menot (pl. korkomenot) eivät muutu. Näissä laskelmissa perinteisesti käytetty velkakestävyyden mittari on ollut ns. S2-indikaattori, joka kuvaa, kuinka suuri välitön sopeutus julkiseen talouteen pitäisi tehdä, jotta velkasuhde vakautuu. Suomen Pankin arvio kestävyysvajeesta ennustejakson jälkeen vuoden 2029 lähtötasolla on tällä hetkellä noin 3 % suhteessa BKT:hen. Arvio on kasvanut viime vuodesta, koska nyt arvio laskelman lähtöhetken rakenteellisesta alijäämästä on aiempaa suurempi, ja markkinoiden odotus julkisen velan korosta 10 vuoden kuluttua on korkeampi. Jos indikaattorin osoittama kertasopeutus toteutettaisiin, laskelman perusteella velkasuhde vakiintuisi noin 98 prosenttiin.

Miten velkaantumistrendi käännetään? Julkisen talouden hoitoa ohjaava laki ja parlamentaariset käytännöt

EU:n budjettikehysdirektiivi edellyttää finanssipolitiikan sääntöjen kirjoittamista kansalliseen lakiin. Suomessa on aiemmin ollut voimassa ns. fipo-laki (869/2012), joka ei kuitenkaan enää vastaa uudistetun EU-sääntökehikon vaatimuksiin. Siksi valtiovarainministeriö julkaisi heinäkuussa 2025 luonnoksen laiksi Suomen julkisen talouden hoitamisesta, jota eduskunnassa muodostettu parlamentaarinen työryhmä käsitteli mm. annetun lausuntopalautteen valossa ja tavoitteena löytää laajapohjainen parlamentaarinen tuki lakiehdotukselle. Työryhmä muokkasi lakiehdotusta siten, että sen taakse saatiin riittävän laaja eduskuntapuolueiden tuki.

Lakiehdotuksen (HE 167/2025 vp) mukaan julkiselle velkasuhteelle asetetaan numeerinen tavoite 60 % suhteessa BKT:hen ja pitkällä aikavälillä 40 % suhteessa BKT:hen. Suomen kaltaisessa rahaliittoon kuuluvassa pienessä avotaloudessa nykyistä velkasuhdetta selvästi pienempi velkasuhdetavoite on perusteltu talouden

suhdanneherkkyyden vuoksi ja riittävän finanssipoliittisen liikkumavaran turvaamiseksi. On kuitenkin huomattava, että tavoitteen saavuttaminen voi kestää vuosikymmeniä, kun Suomen nykyinen velkasuhde lähentyy jo 90:tä prosenttia. Siksi on järkevää asettaa välitavoitteita 1–2 vaalikauden ajaksi.

Lakiehdotuksessa finanssipoliittinen sääntö perustuisi valtioneuvoston asettamille valtion- ja paikallishallinnon rahoitusasematavoitteille. Tavoitteet asetettaisiin niin, että 1) ne edistävät EU:n alijäämää ja velkaa koskevien viitearvojen noudattamista, 2) ne täyttävät vakaus- ja kasvusopimuksen ennalta ehkäisevän osan mukaiset kansallisen keskipitkän aikavälin suunnitelman sitoumukset, 3) vaalikauden tavoite edistää ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen saavuttamista ja 4) ylivaalikautinen tavoite johtaisi velkasuhteen pienenemiseen keskimäärin 0,75 prosenttiyksikköä vuodessa seuraavien 8 vuoden aikana kohti pitkän aikavälin tavoitetta.

Parlamentaarinen työryhmä valmistelee ylivaalikautisen tavoitteen vaalikauden puolessavälissä ja valmistelee myös seuraavan vaalikauden tavoitetta vaaleja edeltävän vuoden aikana. Kansallisiin lisävaatimuksiin perustuvista ehdoista 3 ja 4 voitaisiin poiketa väliaikaisesti poikkeuksellisissa kriisitilanteissa. Finanssipolitiikan kansallinen valvoja tekisi tällöin arvion poikkeamisen perusteista, kestosta ja suuruudesta sekä poikkeaman vaikutuksesta julkisen talouden kestävyyteen. On järkevää, ettei säännöistä pidetä kiinni, jos jo rahoitusasematavoitetta asetettaessa tiedetään, että tilanne on poikkeuksellinen.

Lakiehdotuksen perusteella kansallinen tavoite voisi siis olla vaativampi kuin EU-säännöt edellyttävät, kun velkasuhde on pienempi kuin 90 %. 1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alussa (1995–2008) velkasuhde pieneni keskimäärin 1,5 prosenttiyksikköä vuodessa. Siten on mahdollista, että 0,75 prosenttiyksikön tavoite on liian löysä korkeasuhdanteessa ja liian tiukka matalasuhdanteessa. Periaatteessa tämä ei muodostu ongelmaksi, koska tavoite koskee keskimääräistä velkasuhteen alenemisvauhtia. Mutta toisaalta erityisesti korkeasuhdanteessa voi olla mahdollista lisätä pysyviä menoja ja silti saavuttaa rahoitusasematavoite, mikä voi kostautua heikommassa suhdannetilanteessa. Odotettua parempi suhdannekehitys pitäisi hyödyntää vahvistamalla julkisen talouden puskureita huonompia aikoja varten.

EU:n finanssipolitiikan säännöissä velkakestävyyden vaatimus operationalisoidaan julkisyhteisöjen nettomenojen kasvuvauhtia säätelemällä ja seuraamalla. Lakiehdotuksessa menosääntöä ei mainita, vaikka komission antama menojen viiteura on rahoitusasematavoitteen asettamisen taustalla. Menosäännön etuna on se, että menojen kasvuvauhtia (ja päätösperäisten tulopuolen toimien vaikutusta) on helpompi kontrolloida kuin rahoitusasemaa, johon vaikuttaa myös suhdanneherkempi tulopuoli.

Kansallisen rahoitusasematavoitteen saavuttaminen ei välttämättä toteuta EU-sääntöjen mukaista nettomenopolkua, jos sekä tulojen että menojen kasvu on odotettua nopeampaa. Siksi EU-sääntöjen mukaisen menosäännön seuraaminen on tärkeää, ja menosääntö voisi olla hyödyllistä sovittaa myös kansalliseen finanssipolitiikan sääntökehikkoon.

Lakiehdotuksessa säädetään vuosittain laadittavasta julkisen talouden suunnitelmasta (JTS). Ylivaalikautinen tavoite asetetaan vaalikauden puolessavälissä tehtävässä julkisen

talouden suunnitelmassa. Julkisen talouden suunnitelma ja siinä asetettava valtiontalouden menokehys on keskeinen osa Suomen finanssipolitiikan ohjauskehikkoa. Siksi on hyvä, että siitä säädetään nyt laissa. Menokehysten asettamiseen valtioneuvostolle jää kuitenkin edelleen paljon liikkumavaraa. Finanssipolitiikan kansallista ohjauskehikkoa uudistettaessa valtiontalouden kehysmenettelyä olisikin hyödyllistä formalisoida pidemmälle. Lakiehdotuksessa nettomenosääntö voitaisiin kytkeä valtion menokehysten asettamisen reunaehdoksi. Siten kehysten asettaminen olisi suoraviivaisemmin kytkettävissä nettomenosääntöön ja kansallinen ohjauskehikko toimisi näin EU-sääntöjä tukien. Kun parlamentaariselle työryhmälle on annettu tehtäväksi asettaa mm. omaisuuden myyntitulojen hyödyntämiseen hyväksyttävä liikkumavara, voisi olla hyvä harkita työryhmälle roolia myös valtiontalouden kehyssäännön asettamisessa.

Valtioneuvosto arvioi vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamista vuosittain sekä julkisen talouden suunnitelmassa että talousarvioesityksen valmistelussa. Lakiehdotuksen perusteella valtioneuvosto ryhtyy korjaaviin toimenpiteisiin, jos sen oman arvion mukaan vaalikauden tavoitetta tultaisiin rikkomaan tai jos julkisen talouden kuluvan tai seuraavan vuoden rahoitusasema on heikompi kuin –2,5 % suhteessa BKT:hen. Myös EU:n komission tai neuvoston arvio Suomen riskistä poiketa nettomenopolulta edellyttäisi korjaavia toimia. On hyvä, että korjaavia toimia vaaditaan myös kuluvalle ja seuraavalle vuodelle ennustetun alijäämän perusteella, jolloin toimia voidaan tehdä riittävän ajoissa vaalikauden tavoitetta silmälläpitäen.

Ehdotettuun finanssipolitiikan sääntökehikkoon liittyisi kolmivaiheinen korjausmekanismi. Ensimmäinen vaihe perustuisi itsenäisen kansallisen finanssipolitiikan valvojan vähintään vuosittaiseen arvioon vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamisesta, valtioneuvoston toimenpiteistä ja julkisen talouden rahoitusasemasta kuluvana ja seuraavana vuonna. Tämä vaihe koskisi JTS:ssa määriteltyä kansallista rahoitusasematavoitetta. Jos valvoja katsoo, ettei mahdolliselle poikkeamiselle rahoitusasematavoitteesta ole hyväksyttävää perustetta, se esittää arvionsa tarvittavien korjaavien toimien laajuudesta ja aikataulusta.

Ehdotuksen mukaan tämä vaihe ei varsinaisesti edellyttäisi korjaavia toimia, jos valtioneuvosto julkisesti perustelee menettelynsä olla ryhtymättä lisätoimiin. Siten mekanismin ensimmäinen vaihe voi jäädä heikoksi. Korjausmekanismin toinen ja kolmas vaihe liittyvät EU:n liiallisen alijäämän menettelyihin, ja ne velvoittavat valtioneuvostoa antamaan eduskunnalle joko selonteon tai tiedonannon toteutettavista lisätoimista. Lisäksi ehdotuksesta ei käy ilmi, arvioidaanko tavoitteiden saavuttamista jollakin tavalla jälkikäteen tai miten prosessi korjaa itseään, jos toteumat poikkeavat suunnitellusta etenkin vaalikauden vaihteessa. On mahdollista, että esim. velkasuhteen alenemista koskeva tavoite toteutuu, mutta rahoitusasematavoite ei, tai päinvastoin.

Kansallista korjausmekanismia tukee se, että valvojan kertomus annetaan eduskunnalle vuosittain helmikuun loppuun mennessä. Valvonnan parlamentaarinen seuranta on tärkeä osa kansallista finanssipolitiikan arviointia. Lisäksi esitetyllä aikataululla valtioneuvosto voi reagoida ja ilmoittaa mahdollisista toimenpiteistään esim. osana valtioneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta.

Budjettikehysdirektiivi edellyttää lainsäädäntöä 1.1.2026 alkaen, mutta vaativampien

kansallisten säännöksien osalta laki astuisi voimaan vasta 2031. Siirtymäaikana vuosina 2026–2030 edellytettäisiin valtioneuvoston asettavan rahoitusasematavoitteen niin, että EU-sopimuksien ja Suomen keskipitkän aikavälin suunnitelman sitoumuksia noudatetaan. Siirtymäaikaa perustellaan puolustusmenojen kasvulla ja siihen liittyvällä EU:n kansallisen poikkeuslausekkeen voimassaololla. Siirtymäajan jälkeen 2030-luvun alussa velan kasvun taittaminen on todennäköisesti yhtä vaikeaa kuin lähivuosina. Sopeutusta hankaloittaa samalla se, että puolustusmenojen kasvattamisen vuoksi julkisten menojen rakennetta on pystyttävä muuttamaan.

Talouspolitiikan arviointineuvostolle osoitettaisiin lakiesityksen perusteella finanssipolitiikan valvontatehtävät. Samalla Valtiontalouden tarkastusviraston rooli finanssipolitiikan valvonnassa typistyisi valtiovarainministeriön talousennusteiden jälkikäteisarviointiin. Hallituksen esityksessä perustellaan valvontatehtävän antoa talouspolitiikan arviointineuvostolle sillä, että useimmissa jäsenvaltioissa valvontatehtävä on annettu taloustieteen edustajista koostuvalle asiantuntijaelimelle. Finanssipolitiikan valvontaresurssien yhdistäminen on sinänsä perusteltua, mutta arviointineuvostolla on oltava riittävät resurssit tehtäviensä suorittamiseen, ja sen riippumattomuus on ehdoton vaatimus.

Tavoitteista toimiin, toimista tuloksiin

Velkaantumisen taittaminen pysyvämmin vaatii aikaa ja koko finanssipolitiikan työkalupakkia. Menoja on leikattava ja kohdennettava uudelleen, mutta myös tuloista on pidettävä huoli ja rakenteellisia uudistuksia pitää jatkaa. Suomella on periaatteessa hyvät mahdollisuudet onnistua julkisen talouden sopeutuksessa, koska meillä on vahvat instituutiot ja maine luotettavana julkisen velan maksajana.

IMF:n tutkimuskirjallisuuden pohjalta tekemä analyysi (Balasundharam et al. 2023[7]) kertoo, että onnistunut julkisen talouden sopeutus kehittyneissä maissa edellyttää yleensä vahvoja instituutioita, hyvää julkisen talouden hoidon historiaa, laajaa poliittista tukea ja myös suotuisaa taloustilannetta. Sopeutuksen lyhyen aikavälin vaikutukset riippuvat talouden rakenteesta ja suhdannetilanteesta: menoleikkauksiin perustuvat sopeutukset lisäävät tuloeroja useammin kuin veropohjaiset, ja nopea sopeutus kasvattaa usein tuloeroja, mutta työmarkkinareformit ja kohdennetut sosiaalietuudet voivat lieventää negatiivisia vaikutuksia. Uskottava ja hyvin viestitty suunnitelma helpottaa rahoituksen saamista ja lisää liikkumavaraa. Tyypillinen sopeutus on 1–2 % suhteessa BKT:hen vuosittain 3–4 vuoden ajan. Suuret sopeutukset vaativat sekä tulo- että menopuolen toimia, mutta leikkauksia investointeihin, koulutukseen ja terveydenhuoltoon tulisi välttää. Sopeutuksen tueksi tarvitaan uskottava keskipitkän aikavälin finanssipolitiikan ohjauskehikko ja vahvat instituutiot.

EU-komission (European Commission, 2025, Part III[8]) selvitys tukee IMF:n analyysin

7. Balasundharam, V., Basdevant, O., Benicio, D., Ceber, A., Kim, Y., Mazzone, L., Selim, H. & Yang, Y. (2023) *Fiscal consolidation: Taking stock of success factors, impact, and design* (Working Paper No. 2023/063), International Monetary Fund, https://www.imf.org/-/media/files/publications/wp/2023/english/wpiea2023063-print-pdf.pdf.

8. European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs (2025) *Report on Public Finances in EMU 2024* (European Economy Institutional Paper No. 325), Publications Office of the European

johtopäätöksiä. Ensinnäkin ajoitus on ratkaisevaa: toimet kannattaa toteuttaa talouden noususuhdanteessa, jolloin niiden vaikutus kasvuun on vähäisempi ja uskottavuus suurempi. Toiseksi sopeutuksen koostumus on tärkeä – menoleikkauksiin perustuvat paketit ovat yleensä kestävämpiä kuin veronkorotuksiin nojaavat, ja julkisia investointeja tulisi suojata. Kolmanneksi vahvat instituutiot ja selkeät finanssipolitiikan säännöt lisäävät markkinoiden luottamusta ja vähentävät rahoituskustannuksia. Lisäksi sopeutuksen tulee olla johdonmukainen ja pitkäjänteinen, ei pelkästään kertaluonteisiin toimiin perustuva. Poliittinen sitoutuminen ja avoin viestintä ovat myös keskeisiä, jotta toimet hyväksytään ja niiden vaikutukset säilyvät.

Julkisen talouden sopeutuksessa on oltava varovainen, ettei talouskasvun edellytyksiä heikennetä ja toisaalta yhteiskunnallisesta eheydestä huolehditaan. Siksi tasainen ja vähittäinen, mutta määrätietoinen sopeutus tuottaa parempia tuloksia kuin pakkoraossa tehty äkillinen suuri sopeutus. IMF:n suositus Suomelle lokakuussa 2025 oli vakauttaa julkista taloutta 0,5 % suhteessa BKT:hen vuosittain, kunnes julkinen talous on tasapainossa ja velkasuhde alkaa pienentyä[9]. Yleensä kehittyneille maille suositellaan menoihin painottuvaa sopeutusta, mutta etenkin kun sopeutustarve on suuri, verotoimiakin tarvitaan.

Parlamentaarinen sitoumus julkisen T&K-rahoituksen lisäämiseen ja muiden julkisten investointien riittävästä tasosta huolehtiminen, vaikkakin tällä hetkellä määräaikaisen investointiohjelman muodossa, ovat tärkeitä elementtejä julkisten menojen laadun varmistamiseksi. Myös riittävistä koulutuspanostuksista suhteessa tavoitteeseen nostaa suomalaisten koulutustasoa on syytä huolehtia. Valtiovarainministeriö on ilmoittanut tekevänsä sekä vuosittain eri teemoihin syvemmälle porautuvia menokartoituksia että vaalien alla laajempia kartoituksia. Paremman tiedon pohjalta voidaan tehdä parempia päätöksiä, joiden seuraukset voidaan ennakoida.

Verotusta kiristäviä toimia ei voi poissulkea kokonaan, vaikka sopeutuksen pääpaino olisikin menopuolella. Verotuksen kiristäminen kannattaa yleensä kohdentaa vähemmän taloudellista toimintaa vääristäviin kohteisiin, kuten omaisuus- ja haittaveroihin. Verotuksella voidaan ohjata taloudenpitäjien käyttäytymistä esim. ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja samalla tukea julkista taloutta. Verotuksen rakenteeseen tehtävät muutokset pitäisi pystyä rahoittamaan mahdollisimman pitkälle välittömästi vaikuttavin toimin, niin ettei veronalennusten tulovajetta paikata pelkillä odotuksilla dynaamista vaikutuksista. Vuoden 2026 henkilöverotuksen kevennysten yhteydessä joistakin verovähennyksistä luovutaan, mutta silti verotusta keventäviä toimia on yli 750 milj. euroa enemmän kuin kiristäviä toimia. Myös vuonna 2027 verotoimien välitön saldo on negatiivinen ja yhtä suuri, ja siksi yhteisöveron alentamisen vastapainoksi kannattaisi asettaa suorien yritystukien ja yrityksille suunnattujen verotukien leikkaaminen. Verotuksen muutoksissa on myös syytä hyödyntää ajantasaista tietoa verorakenteesta ja verotuksen vaikutuksista.

Puolustusmenojen tasokorotus tekee tulevien vuosien julkisen talouden korjausliikkeestä vaikeampaa, etenkin kun samaan aikaan huoltosuhteen heikkeneminen ja ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu. Vaarana on, ettei tarvittavia toimia saada aikaan

---

Union, https://doi.org/10.2765/3883793.

9. MF:n lausunto Suomen taloudesta 10.11.2025.

siitä huolimatta, että tuleva menopaine kyllä tiedetään, kuten ikääntymisenkin vaikutus pystyttiin ennakoimaan. Parlamentaarinen yhteisymmärrys finanssipolitiikan tavoitteista tuo sopeutuksessa tarvittavaa yli vaalikausien ulottuvaa pitkäjänteisyyttä ja määrätietoisuutta sekä lisää Suomen uskottavuutta lainanantajien silmissä. Hyvistä tavoitteista ei tosin aiemminkaan ole ollut pulaa – nyt vaaditaan myös toimia ja tuloksia.

Avainsanat

alijäämä, kestävyysvaje, velka, julkinen talous, finanssipolitiikka